HALK BİLGİSİ HABERLERİ

İstanbul Halkevi Dil, Edebiyat ve Tarih şubesi tarafından çıkarılır aylık mecmua

Yazı İşleri Müdürü : MEHMET HALİT BAYRI

Yıl : 5 Şubat 1936 Sayı : 52

Amasya ve civarında

LOKMAN HEKİM EFSANESİ

ve bazı tıbbî itikatlar

Anadolunun birçok yerlerinde halk tababetine ait toplanan nümuneler içinde biribirine benzer birçok benekler olduğu gibi her hangi bir tesirle bir vilâyette yaşayıp diğer yerlere aynen geçmiyen ve oralara nereden geldiği bilinmiyerek bir hususiyet arzeden birçok tıbbî itikatlar da vardır.

Amasya ve cıvarında Anadolunun diğer taraflarında mevcut birçok halk tedavileri vardır. Bunların benzerlerine çok tesadüf ediyoruz. Bunlar pek çoktur ve ekserisi de basit ve ziyansız görünmektedir. Amasya ve civarında hâlâ yaşıyan halk tedavilerinden bazıları on dört asır evelki uygur halk tababetine benzer cihetlere maliktir. Meselâ eldeki sihiller için, çamura köpek idrarı karıştırıp sürülürse defolur, kanaati Amasya ve civarında yaygındır. Uygurlarda sihil tedavisini böyle yaparlar: Eğer bir adamda sihil olur ve bunu bertaraf etmek isterse yeni ayın ikinci gününde aya bakarak işeyip ve çamurunu alıp üzerine koyarsa iyi olur. Amasyada sihilin en çok kurbağadan serpildiğine inanırlar. Sihilli hastalar Merzifonda Tekke mahallesindeki çeşmeye giderek tuzla ellerini yıkarlar. Tedavilerin zamanını çeşit çeşit tayin etmişlerdir. Bunların sebebini pek eski asırlara irca kabildir. Fakat ilk evvel nerede başlamış olduğunu tayin güçtür. Anadoluda buna dair misaller çoktur. Halk göreneklerin ayni şekilde tecellisine ve bu tesadüflerin verdiği birbirine benzer neticelere (doğru veya yanlış) çok bağlanmıştır. Anadoluda bu tedavi şekilleri yeni değildir. Oralarda yerleşmesi çok eskidir. Tarihten önceki zamanlara kadar uzanabilir. Hattâ Sumerlerde, Hintlilerde, Çinlilerde ve Orta Asyada halk tababetinin bazı benzerlerine hâlâ Anadoluda tesadüf ediyoruz. Bu halk bilgilerinin yerleşmesinde muhtelif itikatların büyük tesirleri vardır. Daima mahiyeti bilinmiyen hususlarda itikatların kuvveti daha büyük neticeler vermiştir. Makûl olan itikatlar tabiî telâkki ile bunlarda esrarengiz bir hal görülmemiştir. Eski Şark milletleri daima esrarengiz şeyler peşinde koşmak ve onlara büyük mevki

vermek gibi vaziyetlerde bulunmuşlardır. Nitekim ruhanî tedavilerin birçok mahiyetleri elan mevcuttur. Her tedavinin ve her itikadın Şarkta bir aslı ve efsanesi vardır. Bunların birçoğu Anadoluda mulûmdur. Fakat birçoğunun efsanesi de unutulmuştur. Amasyada Lokman Hekim efsanesi bu cihetle pek kıymetlidir ve güzel düşünülmüştür. Amasya halkının sıhhatine taallûk eden inanmalardan birkaçını ve Lokman Hekim efsanesini buraya misal olarak alıyoruz:

Yarasa kuşu uçmaz, bir yerde sabit durursa şiddetli rüzgâr ve soğuk olacağına alâmettir.

Ayışığı görmüş su ile yuğrulan hamurun ekmeğini yiyen akıllı ve zeki olur.

Eldeki sihiller, çamura köpek idrarı karıştırılıp sürülürse defolur.

Hacamat etmekte çok kaide vardır. Hacamat ayın on yedisinde aç karnına ve salı günü yapılmalıdır.

Bal, yağmur suyu ile içilirse her derde devadır.

Merzifonda, yürümiyen çocukları, gece ağlıyanları Piri Babaya götürürler ve dua ederler. Kadınlar satılırlar, dilek tutarlar ve taş yapıştırırlardı. Eskiden bayramın ikinci günü bütün kadınlar orada toplanırlardı.

Amasyadaki Pir İlyas tekkesine bunlara benzer dileklerle gidildiği, pencereye çaput denilen bezler bağlandığı gibi bilhassa ayağı çarpık çocukların kırk gün götürüldüğü takdirde iyileştiğine kuyvetle inanılır.

Yoğurtçu Baba: Amasya - Merzifon yolu üzerinde yirmi beş metrelik bir tepede bir yatırdır. Taşlarından götürülüp süte katılırsa yoğurt olurmuş.

Amasyada Dip Hasköy üstünde Hacıbektaşıvelinin Horasandan Türkiyeye gelmiş yetiştirmelerinden Abdürrahimirumî hoca isminde bir yatıra çocuk yapamıyan kadınlar giderler ve kendilerini satarlarmış. Eskiden bu satılmanın tuhaf ve garip usulleri varmış.

Hasta odalarında bir mıkdar kahveyi ateşte yakmalıdır.

Sar'aya, cin tutması, yarım felçlere cin çarpması derler. Pazar günü hastanın üstüne post örterler.

Amasyada halk arasında yaşıyan Lokman Hekim efsanesi şudur:

Bu Lokman Hekim Amasyaya bir saat mesafede yüksekte yatar. Bu hekim dünyayı çok gezmiş, büyük bir adammış. Gezdiği yerlerde hastalıklara ilâç aramış ve bulmuş. Hikâyesi budur.

Hekim bütün hastalıkların ve ölümün de çaresini bulunca bunları kitap haline getirmiş ve yazmış. Amasyada Kunç köprüsünden geçerken Cebrail Allahın emrile gelmiş ve kitabına vurarak ölüme çare yazılı sahifeyi suya düşürmüş ve artık ölüme çare bulamıyacaksın demiş, ayrılmış. Bu suların aşağıda suladığı arpa tarlalarının arpası onun için şifalı sayılır ve arpa suyu şifa niyetine içilirmiş.

Diğer bir efsane:

Lokman Hekim ölüme karşı üç su buluyor. Baş, orta, son. Kendi vücuduna göre kalıp yaptırıyor ve çırağına beni kesip parçalıyacaksın, kalıba dökeceksin, bu suları sıra ile kullanarak beni tecessüm ettireceksin diyor. Çırağı da bunu yapıyor. Eti döküyor, kalıba koyuyor. Birinci su etleri toparlıyor, ikincisi kısmen hayat veriyor. Fakat üçüncü su

GÜRÜNDE HALK ÂDETLERİ

Gürünün halk inanınca ölmek Vadenin yetmesi ve bitmesi ile olur. Hastalık, kaza gibi şeyler ölümün birer sebebi olarak tanılır.

Hastanın fenalaştığı kanaati doğar doğmaz hasta sahibi, en yakın ve tecrübeli komşu veya akrabasının büyüklerinden bir kısmını çağırtır, hastanın vasiyetini dinletir. Bu sırada bütün ev halkının tahmin edilemiyecek kadar bir soğukkanlılık ve ciddiyet kazandığı görülür. Hasta son nefeslerini alırken bile oldukça kalabalık bir aile yığını arasından belki yüksek bir nefes bile olmaz. Herkes büyük bir huşu ile hastanın en son demini gözler.

Hastalık icabı titizlik gösteren, sayıklıyan, oturmak, gezmek, yemek, içmek gibi arzular gösteren hastanın bu arzularından daha ziyade su isteği ödenir. Diğer arzularının yerine getirilmesi mahallin inanınca hastayı gargaraya düşürür ve muvakkat misafirin son saatlerini azapla geçirmesine sebep olur.

Hastaya kaşıkla temiz su ve zemzem sunmak ilk düşünülen şeylerdendir.

Bu son saatlerde ağlamak, gürültü yapmak gibi haller de hastayı gargaraya düşürebileceğinden hastanın en sevgilisi bile kendini tutmağa mecbur olur. Fazla alâka ve teessür gösterecek hasta sahiplerinin komşuları tarafından muvakkaten alınması ve işgal edilmesi de usuldendir.

Hastanın çaba getirdiği son dakikalarında hocalar veya evin bilenleri tarafından manevî füsunlar yapmak, okumak veya dua etmek te tabiî görülür. Hasta gece öldü ise beklenir, yalnız bırakılmaz.

İlk ölüm saatlerinde keyfiyeti muhite duyurmak ve ölünün ruhunu izaz etmek maksadile camilerde salâ vermek te âdetler arasında sayılabilir. Cenaze her muhitte olduğu gibi yıkanır, dinî âdetlere de temas edilerek gömülür. Burada iki nokta

---

dökülüp gidiyor. Allah bu suyun kullanılmaması için şişesini düşürterek kırdırıyor. İşte bu su arpa tarlasına aktığından arpa suyunu şifalı sayarlar. Lokman hekime onlar, ben filân hastalığa yararım diye söylerlermiş. Sütleğenin sıtmayı kestiğini bulmuş.

Frengide bir tütsü: Saparna, kömür ocakta yanacak ateşi alınacak üstüne ağaç dikilecek adam soyundurulup oturtulacak, saparna kapalı kaynıyacak, kazanın bir deliğinden bu harları yaraya tutulacak, hasta terliyecek, sonra yatağına yatırılacak. Saparna suyu içecek, tuzsuz ekmek yiyecek. Bu şekilde bir hafta devam edecek.

Göz ağrıları için çok şöhreti olan Gani Baba yatırına kurbanlar götürürler. Namaz kılar, dilek taşları yapıştırırlar. Alınlara cevher (mezar toprağından yapılan çamur) sürülür.

Mezarın yarısını almak üzere ilerliyen ırmağı vaktile ta uzağa attığı, yine bugünlerde kendisini ırmağa vermiyeceğini, kendisini koruyacağını türbedar büyük bir itimatla söylüyormuş.

Dr. Süheyl Ünver — İsa Nâzım

hatırlanır ki üzerinde biraz durmak faydalı olur.

A — Tabut götürülürken her yüzde sezilen bir kanaat vardır. Ölü yatağından kaldırılınca en kısa bir zamanda mezarına varmalı imiş. Yolda tevakkuf etmek, fasıla vermek ölünün ruhunu manevî herhangi bir şekilde sıkıntıya uğratırmış.

B — Ölü gömüldükten sonra mezar üzerine su serpmek ve o gece aynı yerde ateş yakmak cenazenin lehine imiş.

Muhitimizin en ziyade kayda değer âdeti bundan sonra başlıyor. Ölü evi belli marasime başlar. Kadınlar kadınlara, erkekler, erkeklere ayrılan yerlerde toplanırlar. Erkeklerde vaziyet ve hareket daha sakin ve ağırbaşlıdır. Kadın tolantılarında daha uzaktan feryatlar, ağıtlar duyulur. Bu vaveylâ çağı belki bir hafta ve daha fazla sürer. Muhitte ağıt yapmalarile tanınmış kadınların sırf bu maksatla merasime çağırıldıkları da eksik değildir.

Yıldönümü, ölümü takip eden cuma ve bayramlar ölü evi için eski heyecan ve teessürü canlandıran sayılı ve belli bir gündür.

Ölenin aile ve muhit üzerindeki mevkii de düşünülerek komşulardan iktisadî vaziyeti az çok düzgün olanlar kendi aralarında aşağı yukarı bir sıra yaparlar. Ölü evinin yemeği bu sıraya giren komşulardan temin edilir. Bu yardım ve alâka muhıtimizin en kıymetli bir âdeti telâkki edilmelidir. Hakikaten müeessir bir ruh taşıyan aile halkı yemek hazırlama, ateş ve saire temin etme, temizlik yapma gibi günlük işleri zaten ihmal etmişlerdir. Komşu ve hısımların bu yoldaki yardımları çok defa umumî teessürün azaldığı günlere kadar sürer.

Şair Rızadan iki parça

Kazamıza geldi bir zaire
Bilemedim zairenin adı ne
Doyamadım sohbetinin tadına
Ne güzel bayandır aman Türkoğlu.

*

Kaşları kara da gözler sürmeli
El bağlayıp divanına durmalı
Vatanın neredir diye sormalı
Vatanını bilemedim Türkoğlu.

*

Gördüğüm zaire zannedersem dul
Dudakları baldır, yanakları gül
Söyler iken sanki ötüyor bülbül
Ne güzel konuşur aman Türkoğlu

*

Elele alsam da biraz gezdirsem.
Şerbet etmek için şeker ezdirsem
Bir kadeh doldursam bade süzdürsem
O vakit mestolur aman Türkoğlu.

*

Zaireyi alsam eve götürsem
Bir koltukta beraberce otursam
Sırtıma alsam beytullaha götürsem
Hiç yorulmam götürmeden Türkoğlu.

*

Nerelerden gelmiş bu can uğrusu
Çamaşır bohçasına benzer sargısı
Bilemedim hangi bayın yavrusu
Keklik gibi seker gider Türkoğlu

*

Ey gönül dünyadan sen vazgeçtin mi
Dalgalı deryayı yüzdün geçtin mi
Doğru gider iken yoldan şaştın mı
Doğru yoldan şaşma aman Türkoğlu.

*

Ayağında potin, mantosu kısa
Sakal bıyık yoktur kendisi köse

Bu fakir Rıza'ya bir buse verse
Busesi çok tatlı aman Türkoğlu.

*
* *

Aşayıdım Erciyeşin dağını
Seyredeyim Gazipaşa bağını
Ben severim güzellerin ağını
Aman telli durnam yazı gördün mü?

*

Erciyeşin dağları gayetle yüce
Uykum pek azaldı uzundur gece
Bir dilber bulsaydım bana eğlence
Aman telli durnam yazı gördün mü?

*

Köşk karyesine gittim gezdim orayı
Seçtim içlerinden ağzı karayı
Gönlöm sevdi orada güzel Zelhayı
Aman telli durnam yazı gördün mü?

*

İlkbaharda bülbül seherde öter
Bu kışın şiddeti gayetle beter
Mart otuza vardı halen kar yatar
Aman telli durnam yazı gördün mü?

*

Bizim ele durna gelir gaz gelir
Herkes sevdiğinden nasıl vaz gelir
Elbet bu kış gider gene yaz gelir
Aman telli durnam yazı gördün mü?

*

Yaz gelince sabanları koşarız
Yüce yüce karlı dağlar aşarız
Cumhuriyet sayesinde yaşarız
Aman telli durnam yazı gördün mü?

*

Vatanım Güründür, durağım Kavak
İhtiyar olmuşum, başım pek savak
Yurdumuz çok yüce hanem pek soğuk
Aman telli durnam yazı gördün mü?

*

Yaşım seksen olmuş okur yazarım
Bazı çıkar yaylâlarda gezerim
Bu deyişatları nasıl yazarım
Aman telli durnam yazı gördün mü?

*

Rıza ihtiyara ağyar taş vurur
İnsan yatar kalkar bir rüya görür
Paşaların sana bir ihsan verir
Aman telli durnam yazı gördün mü?

Rifat Doğutan

* AYA DAİR *

Güzeli aya benzetirler, meselâ ay gibi güzel kız, ay parçası gibi delikanlı derler. Ay insan suretinde yaratılmıştır. Ay, halk arasında erkek ve binaenaleyh cesur telâkki edilir. Bu hususta şu hikâye rivayet olunur. Allah iki kardeş yaratmak ve bunları gece ile gündüzü beklemeğe memur etmek istemiş. Kadın gecenin karanlığından korktuğunu, kendisinin gündüzü beklemeğe memur edilmesini dilemiş ve bu suretle güneş olmuştur. Gecenin vahşi karanlığından korkmıyan erkek olduğu için ay da erkektir.

Aya dair halk arasında söylenen maniler şunlardır:

Ay doğar aşmak ister
Al yanak yaşmak ister
Şu benim deli gönlüm
Yâre kavuşmak ister.

*

Ay doğar çini mini
Öpem ağzın içini
Dün gece nerde idin
Gönlümün güvercini.

*

Ay doğar sini sini
Ben sevdim birisini
Cellât boynumu vursa
Söylemem doğrusunu.

*

Ay doğar bedir Allah
Bu sevda nedir Allah

Ya benim muradım ver
Ya bana sabır Allah.

*

Ay aydındır mestidir
Evleri yol üstüdür.
Gel geç bizim kapıdan
Ko desinler dostudur.

*

Ay doğdu batmadı mı
Elâ göz yatmadı mı
Seni yaradan Allah
Beni yaratmadı mı?

*

Ay doğar ayan ayan
Yollara düştüm yayan
Duşuna girmez iken
Koynuna girdim uyan.

*

Ay doğar Giresundan
Bulutlar arasından
Yavrum bir şeftali ver
Kaşların arasından.

*

Aya bak yıldıza bak
Suya giden kıza bak
Kız Allahı seversen
Yüzün döndür bize bak.

Ay bir bakıma göre kız telâkki olunur. Güneşin hıristiyan, ayın müslüman olduğunu iddia edenler de vardır. Ayın tutulması fenadır. Ay tutulduğu zaman bir takım periler, cinler ayın etrafını kaplıyarak ışığının yayılmasına engel olurlarmış. Bu sebeple ayı bu perilerin, cinlerin elinden kurtarmak için ay tutulunca göğe silâh atarlar. Ay kurtulunca, halk, atılan silâhlardan perilerin, cinlerin korkup kaçtığına inanır.

Kıbrıslı bir arkadaşım ay hakkında şunları anlatıyor: Halkın inanışına göre ay, ihtiyar bir dededir. Üzerindeki lekeler, ağız, burun, göz ve kaşlarıdır. Birçok kimseler de ayın üzerindeki lekelerin, güneşle ay arasındaki bir kavga esnasında güneşin attığı çirkeflerden hâsıl olduğunu söylerler.

Bir kısım halka göre ay, on dört, on beş yaşında bir gençtir. Gezmek için babasından izin alıp gökyüzüne çıkınca kendisine âşık olan şeytanlar kralının kızı tarafından gönderilen bir sürücünün takibine uğrar, bunun için gökyüzünde koşup kaçmağa çalışır.

Diğer bir inanışa göre de, ay bir inektir. Cadılar tarafından takip edilir ve nihayet yakalanarak sağılır. Cadılar ayı, gök yüzünde yakalıyamazlar, onu Kafdağına kadar kovalar ve orada sağmağa muvaffak olurlar. Sütü sağılan inek, kuvvetini kaybedip zayıflar. Ayın ilk doğduğu zaman ince ve ışıksız uluşunun sebebi budur. Bu halde iken aya bakanların, yere tükürmeden evvel herhangi bir kimsenin yüzüne bakmaları iyi değildir.

Ay, cadılar tarafından kovalanırken Kafdağına varmadan gökyüzünde yakalanırsa, ışığını kaybeder, göze görünmez olur. İşte «ay tutulması» budur. Ay tutulduğu sırada silâh atılması, tencere ve sahan kapağı çalınması, cadıları korkutmak içindir.

Ayın eskisi, yapılacak her iş için hayırlıdır. Herhangi bir şeye teşebbüs etmek istiyenlerin ayın eskimesini beklemeleri, işte bu hayır ve uğurdan dolayıdır. Bunun aksine olarak ayın yenisi uğursuzdur. Ayın yenisinde yapılan işler güç olur, hattâ başarılmaz. Meselâ tavuğu kuluçkaya yatırmak için, mutlaka ayın eskimesini beklemelidir, beklenmezse yu-

murtalar cılk çıkar, yahut civcivler birkaç gün içinde ölürler.

Adanalı bir arkadaşım da ay hakkında şunları söylüyor: Ay genç bir kızdır ve güneşle evlenmiştir. Ay bedir halinde iken bir kadın telâkki olunur. Buna dair şu hikâye halk arasında yayılmıştır: Ay, güneşle evlenmiş, fakat güneş ayı aldatmış. Ay, bedri tam halinde, hayatının mesut hatırasını kutlulamak için beyazlar giyinerek süzgün bir eda ile dolaşır, bundan sonra da karalara bürünerek uğradığı ihanetin yasını tutar.

Ay, hilâl halinde iken herhangi bir dileğin gerçekleşmesi için ona yalvarılır, bedir halinde iken de ondan iyi bir talih beklenir. Ay ilk görüldüğü zaman bazı taraflarda şu türkçe dua okunuyor:

Ay gördüm Allah
Amentü billâh
Aylar mubarek
Elhamdülillah

*

Ay gördüm Allah
Amentü billâh
Günahım çoktur
Affeyle Allah.

Şunları da Vanlı bir arkadaşımdan öğrendim: Halk arasında ay, bir genç erkek olarak tasavvur edilir. Ay bekârdır. Güneşin nişanlısıdır. Ay önce gündüz, güneş te gece çıkarmış. Fakat kız olan güneş, gece korktuğundan ayla yerini değişmişlerdir.

Ay bazı hastalıklarla alâkalıdır. Pek küçük çocukların aya gösterilmesi tehlikelidir, gösterilirse çocuk «aydan alır» , yani ağzında iltihaplar olur.

Ayın ilk günü, ilk defa aya bakmak, ya fenalık ya iyilik doğurur. Aya bakıp sonra diğer bir adamın yüzüne bakılırsa çıkacak halin iyi veya kötü olduğuna göre o adamın da uğurlu veya uğursuz olduğuna hükmedilir.

Ay çocukken annesine çok bağlıymış, her yerde onu takip eder dururmuş. Bir gün mutfakta bulaşık yıkayan annesini rahatsız etmiş. Annesi de elindeki bulaşık bezini ayın yüzüne fırlatıp atmış. Onun için ayın yüzünde bir takım lekeler hasıl olmuş.

Bazı bazı gökyüzünde iki canavar ayın önüne çıkar, onu boğmak isterler. İşte o vakit ay bu canavarların tazyıkından kararır. Ay tutulması budur. Bu canavarların korkup kaçması için silâh atılır, bazı dualar okunur, tekbir alınır.

Ay bedir halinde iken bazı hastalıkların tedavisi ve istikbalin keşfi için riayet edilen bazı ananeler vardır. Karanlık bir gecede bir kaba su doldurulur. Bu kap ayın on beşinde ay ışığı altına konur. Kap bir kaç gece ay ışığında kaldıktan sonra eve alınır. Bu su hastaya içirilir. Hasta bu sudan içtikten sonra iyileşir, yahut ölse bile son günlerini rahat geçirir. Suyun konduğu kap içerisi yazılı bakır bir tastır.

Bir de dul ve genç kadınlar avuçlarının içindeki çizgilere baktırırlar. Falcı kadınlar bu çizgilerden mana çıkarırlar. Falcılar avuçtaki çizgileri ayda gördükleri çizgilerle mukayese ederek avucuna baktıkları kimsenin istikbalinden haber verirler. Bu fal usulü Avanos kazasında kadınlar arasında çok yayılmıştır.

Nihat Bedi

Baştarafı 51 inci nushada

Kadın :

— Aptalın kellesi : Aptal öldü emme ille hırhası didi, ne var ise şu köpeğin hırhasını bakalım dirler. Bi bıçak alırlar, sökerler. Dikişi başına lira döşeli imiş. Alırlar liraları. Çinil-çinil ev yaptırırlar. Yir, içer, muratlarına giçerler.

Değerli Etnoğrafya araştırıcılarımızdan Bay Hâmit Zübeyrin «Ankara Budun Bilgisi» adlı eserinden alınan bu masal, şu şeklile tamamen yersel bir özgülüktedir. Halbuki, Anadolunun birçok yerlerinde bunun «Devriş meteli, metellemesi» diye söylenilen ve daha çok yaygın olan manzum şekli de vardır. Bu şeklin kuzey ve batı Anadoluda sâptanmış bir varyantı şöyledir:

Bir derviş geldi kapıya hak dedi
Elindeki asayı vurdu tak dedi
Eli kınalı bir kız çıktı
Anam babam evde yok dedi.

Anan baban evde yok ise
Elma turuncunuz çok ise
. . . .
Sarılmamız hak dedi.

Somun vereyim eline
Var git dosdoğru yoluna
İki omuzuna bir beline
Şu oduna bir bak dedi.

Dervişin borusu uzun
Gelir yazın gider güzün
Senin gibi abbak kızın
Bir kaçın sardığım çok dedi.

Dervişin giydiği aba
Gezdirirler oba oba
Senin gibi kuyruğu kaba
Bizim buralarda çok dedi.

Hayaline düştüm geldim
Yüce dağı aşdım geldim
Babana danıştım geldim
Kız al içeri dedi.

Hayalime düştün ise
Yüce dağı aştın ise
Babama danıştın ise
Anamın izni yok dedi.

A kız bir at aldım satın
Eğeri gümüştür bütün
Bir heybe dolusu altın
Senin için harcayın dedi.

Gel derviş atı satalım
Balı kaymağa katalım
Üç gün üç gece yatalım
Evde kimseler yok dedi.

Yukarıda yazılı bu manzum derviş metelinin başka bir varyantına da Trakya bölgesinde rastlamakdayız. Fakat metel bu sefer Derviş kıyafetinde gezen bir padişahla bilhassa eski padişahlardan biri olup hakkında halk arasında bir çok hikâyeler söylenen Mehmed ile, münasebete konulmaktadır. Trakyalı ihtiyar bir kadın ağzından aldığınız bu son şeklin, biraz bozuk olan metni de şudur:

Bir dede geldi kapıya tak dedi
Çıktı bir huri pencereden baktı
Annem evde yok dedi.

Ben bu dağı aşa geldim
Soğuk suyun içe geldim
Annene danıştım geldim
Var kızımla yat dedi.

Annem duyar babam duyar
Kardeşim canına kıyar

Köpekler kanına doyar
Muradını dede mevlâdan iste.

Eğilde iyice bak dedeye
Bir şeftalin hak dedeye
Ayva turunç memeler
Sanırmısın çok dedeye.

Benim adım Ali Veli
Bende vardır dnya malı
Sarayım altın kubbeli

. . . .

Benim adım Havva kadın
Bir şeftalim bin altın
Akşamlar olsun mumlar yansın
Gir dede içeriye muradın olsun.
(Bibliyografya : Ö. A.; A. B. B; T. Y.)

ABDAL BEKCİ OYUNU. Karagöz oyunlarından biridir. Oyun Haciyvadın perdeye gelişile başlar. Haciyvad (perdeye gelirken) :

«Gittikce şeha afeti devran olacaksın
Bu sinei mecruhuma merhem vuracaksın
Lâyakil eder âlemi cevrin küçücükten
Ey şive cefâ ateşi suzân olacaksın »

Hay Hakk! (der perdeye gelir, bu gazeli okur) « Şem'i bahtım yanmadan şulelenir perdemiz, erbabı dikkat olana cilvelenir perdemiz; perdeyi kaldır gözden, hisse al sen bu sözden, perdeyi zannetme bezden, kemalâtdır perdemiz; çıkıp pusei perdeden ben Haciyvad dainiz, gelse o çeşmi siyah titretir perdeniz». «Evvelâ resmeylemiş resmi zılâl, hayme kurdum şem'a yakdım, gösterem zılli hayâl, huzuru hazıran, cemaatı irfan, vakti safayi merdan, lâindir haindir şeytan, dinsizliğine, rahmanın birliğine (şevketli mürüvvetli padişahı ruyi âlempenâh efendimiz hazretlerinin ey yamı damı devletine) bahusus bizi temaşa eden ahbabın sağlığına, diyelim iş ne imiş, işimizi mevlâm onara ».

« Yâr, bana bir kafadar olsa » derken Karagöz pencereden bakar).

Karagöz — Dur aşağıya gelirsem, kafan darsa bollaşdırırım.

Haciyvad — Ebyat bilse, eş'ar bilse, müfredat bilse, gazeliyat ve bir parça da musikiye aşina olsa.

Kar. — Daha ne halt etse?

Hac. — O söylese ben dinlesem, ben söylesem o dinlese. Bizi temaşa eden ehibba zevkü safa üzere olsa (diyerekden) yâr bana bir eğlence » (söylemeğe başlar)

Kar. — (Yukarıdan dayanamaz aşağıya gelir, bir azim alt üst güreş ederler. Haciyvad kaçar) ulan, ne aldın ne vermiyorsun a kera'a; kulağından tutarsam ta Hayırsızada'ya kadar atarım (kendi kendine) amma attık ha! Haciyvadı korkutduk amma benim de yüreğim atıyor.

Hac. — (gelir) Vay bilâder safa geldiniz.

Kar. — Unuttuk getirmeğe.

Hac. — Ne o?

Kar. — Sopayı.

Hac. — Canım sopanın münasebeti?

Kar. — Senin kafanı. beynini dağıtacağım (deyip bir tokat vurur.)

Hac. — Canım vurmakdan beis?

Kar. — Ananı kovalasın bizim seyis.

Hac. — Canım bilâder, senin de işin gücün dayakladır.

Kar. — Ya bütün gürültü eden sensin

Hac. — Sana bir lâf, maslahat beyan edeceğim.

Kar. — Selânikten yumurta mı getireceksin?

Hac. — Yok canım seninle bir oyun öynıyacağım.

Kar. — Dayak var mı?

Hac. — Yok, öyle şey değil. Bunca

zamandır senin adın Karagöz, benim adım Haciyvad.

Kar. — Ne yapalım?

Hac. — Ne olacak. Bugece seninle adlarımızı değiştirelim. Benim adım Baba hekim olsun, senin adın uyuz tazı olsun.

Kar. — Benim adım Baba hekim olsun, senin adın uyuz tazı olsun.

Hac. — Haydi olsun. Adlarımızı belleyelim. Baba hekim Karagöz.

Kar. — Uyuz tazı Haciyvad.

Hac. — Baban kim Karagöz?

Kar. — Uyuz tazı Haciyvad.

Hac. — Bilâder makam ile talim edelim, ah Baba hekim Karagöz.

Kar. — Uyuz tazı Hacı Cavcav.

Hac. — Baban kim Karagöz?

Kar. — Uyuz tazı Hacı Cavcav.

Hac. — Soyun sopun kim Karagöz?

Kar. — Uyuz tazı Haciyvad (derken Karagöz anlar Haciyvada bir tokat vurur).

Hac. — Canım bilâder, ne oldu?

Kar. — Ne olacak sinsilemi uyuz tazı ettin.

Hac. — Haydi başka isim koyalım.

Kar. — Ulan gene bir fitnelik edersin.

Hac. — Senin adın Mersin olsun, benim adım Zehir zıkkım olsun.

Kar. — Bu sefer fena adı kendime aldım.

Hac. — Zararı yok, Mersin Karagöz.

Kar. — Zehir zıkkım Haciyvad.

Hac. — Mersin Karagöz.

Kar. — Zehir zıkkım Haciyvad.

Hac. — Ne yersin Karagöz?

Kar. — Zehir zıkkım Haciyvad.

Hac. — Sinsilen ne yer Karagöz?

Kar. — Zehir zıkkım Haciyvad (derken Haciyvad bir tokat vurur gider). Sinsileme zehir zıkkım yediriyor kerata. Nemelâzım benim, çekilelim iddigâha (itikâfa ?), dollaba «?», dilber seyrine, bakalım ayinei devran ne suret gösterir (der, Karagöz de gider).

(Bir şarkı ile Haciyvad tarafına bir ev kurrulur, bir Bey gelir, Haciyvad karşılar.)

*

Hac — Vay beğim, ne tarafdan teşrif ediyorsunuz?

Bey — Mahza sizinle görüşmeğe geldim.

Hac. — Hayrola beyim?

Bey — Efendim, şu sizin yanınızdaki hane malûm ya.

Hac. — Evet beyim malûm.

Bey — Onu icara vermek için zatınıza sipariş edeceğim ve aylıklarını sizden alacağım.

Hac. — Peki efendim (der, Karagöz aşağıya atlar).

Kar. — Vay beyim uğurlar olsun!

Bey — Allaha emanet ol babacığım, keyfiniz iyi mi?

Kar. — Çok şükür sizin de iyi mi?

Bey — Hamdolsun sizin de iyi mi?

Kar. — Çok şükür sizin de iyi mi?

Bey — Sabaha kadar keyif mi soracağız böyle.

Hac. — Canım Karagöz, sen bu beyi bilir misin?

Kar. — Maşallâh, niçin bilmem.

Hac. — Karagöz buna adilen sanilen «Kınnap zade» derler.

Kar. — Kuyu ipi onun büyük pederidir.

Hac. — Kim onun büyük pederi?

Kar. — Kuyu ipi. Bir de kardeşleri vardır.

Hac. — O kim, Karagöz?

Kar. — Yorgan ipliği.

Hac. — Bilâder canımı sıkma, defol şuradan.

Bey — Şimdi elimden baba fena şey çıkarırsın.

Kar. — Ben de çekersem, şimdi üstünüzü çamur ederim, neme lâzım. (der, Karagöz gider).

Bey — Efendim buyurun, haneyi teslim edeyim de bendeniz de gideyim (der, anahtarı Haciyvada teslim edip gider). (Bundan sonra bir şarkı ile iki tane zenne gelir, Haciyvad da karşılar).

Hac. — Kızım böyle gece vakti nereye gidiyorsunuz?

Zenne — Haviyvad Çelebi olduğumuz mahallede rahatımız yok, bu taraflarda bir hane arıyoruz.

Hac. — Pekâlâ kızım, elimin altında bir hane var, beğenirseniz vereyim.

Zenne — Haciyvad Çelebi bir kere görelim.

Hac. — Buyrunuz (diyip zennelerle eve bakmağa giderler. Gezip beğenirler, kirasını da konuşup « güle güle oturun » diyen Haciyvad oradan çıkar kendi evine gider).

(Bir şarkı ile «Deli Bekir» gelir)

«Nice sevmiyeyim dostlar
Bir acayib dili var
Yanağında gül açmış
Etrafında alı var.

Bu gün bana cevredersen
Yarın hakkın divanı var
İçdim aşkın dolusunu
Yâr bu gün meclisde ben
Kara babam hey...»

Kar. — (Pencereden bakıp) Vay mor babam vay.

Bekir — Ey gidi yiğitlik, ey gidi yiğitlik, ey gidi yiğitlik.

Kar. — Ey gidi züğürtlük, ey gidi züğürtlük.

Bek. — Merhaba gözüm!

Kar. — Allaha emanet ol kulağı tozum.

Bek. — Nasılsın gözüm?

Kar. — İyiyim.

Bek. — Yahu baksana, sen bir pişkin adama benziyorsun.

Kar. — Evet, yirmi sene mangal kapaklığı ettim.

Bek. — Baksana dayı!

Kar. — Ne var bakalım ayıoğlu ayı.

Bek. — Bu mahalleye iki kadın taşınmış bilir misin?

Kar. — Bilmem amma, deminden iki kadın Haciyvaddan bir ev istiyorlardı, belki onlardır.

Bek. — Ha, işte onlardır. Şimdi dinle beni. Onların biraz suyu kaçmıştır.

Kar. — Ateşe koyup yeniden bir su veririz.

Bek. — Canım sen beni dinle. Ben seni bu mahalleye bekci yapacağım, onları gözeteceksin. Bir yabancı adam girerse, ben çiftlikteyim. Bana haber vereceksin ve sana da ayda dört yüz kuruş aylık veririm. Çiftliğe gel benden aylığı al.

Kar. — Peki olur.

Bek. — Lâkin başından bu kalpağı çıkar. Eline de bir sopa al, başına da bir külâh giy, burayı bekle.

Kar. — Peki yaparım.

Bek. — İşte ben gidiyorum (der, Deli Bekir gider).

Kar. — (Eve gider, başına bir külâh giyer, üstüne bir çarşaf sarar, eline de bir sopa alır, gelir) Dur gideyim de Haciyvadın evinden avlık isteyeyim (deyip Haciyvadın kapısını çalar).

Hac. — (içeriden) Kim o?

Kar. — Bekci geldi.

Hac. — Canım ay başına daha vakit var.

Kar. — Vay daha ay başı gelmemiş mi? (deyip Karagöz de çekilir).

(Bir şarkı ile bir bey gelir) :

«Sebeb ne bakmıyor yârim yüzüme
Görünmiyor cihan şimdi gözüme
Bu günlerde bakma benim sözüme
Görünmiyor cihan şimdi gözüme»

Bey — (Gelir, zennelerin kapısını çalar. İçeriden « kim o? » diye ses verirler) Efendim bendeniz geldim.

Zenne — (dışarı çıkar) Vay beyim safa geldiniz, size tezkere göderdim.

Bey — Evet göndermişsiniz, ben de onun için geldim. Şimdi burada mı oturuyorsunuz?

Zen — Evet efendim, bu evi Haciyvad Çelebiden isticar ettik.

Bey — Pekâlâ, etrafınızda ev yok mu?

Zen. — Efendim etrafımız bostanlık, haydi buyrun gidelim.

Bey — Yok efedim, şimdi gidemem. Yerinizi öğrendim, gece üçde gelirim.

Zen. — Ne diye geleceksiniz efendim?

Bey — Bilmem.

Zen. — Kapıyı çalarsınız, ben « kim o ?» derim. Siz «Çivi» dersiniz. Ne çivisi dersem «Lofca çivisi» diyiniz.

Bey — Peki efendim, merak etmeyiniz (der, gider).

Kar. — (Gelir, kapıyı çalar içeriden «kim o?» denir Çivi.

Zen. — Ne çivisi.

Kar. — Karfiçe çivisi.

Zen. — Değil.

Kar. — Döşeme çivisi.

Zen. — Değil.

Kar. — Nalın çivisi.

Zen. — Değil.

Kar. — Temel çivisi.

Zen. — Değil.

Kar. — Çivi çivisi.

Zen. — Değil.

Kar. — Yok mu, çivilerin birisi kalmadı; çivilerin gerisi yok mu?

Zen. — Acanım sen dülger misin?

Kar. — Evet beni ustam yolladı, çatıda bozukluk var, çatıya çıkacağım.

Zen. — Haydi defol, git.

Kar. — Vay olmadı (deyip gider).

(Bundan sonra bir şarkı ile gene bey gelir)

«Hayalin didemde, ateşler bırakdın canıma
Gelmez oldun ey mah rû sen de benim yanıma
Hasılın kâr etti gamzen bu dili suzanıma
Vechi var yansam yakılsam eşk ile cananıma»

Bey — (kapıyı çalar, zenne içeriden « kim o? » der, Karagöz de beyim geldiğini duyup pencereden bakar) Efendim çivi çivi.

Zen. — Ne çivisi?

Bey — Lofca çivisi.

Kar. — Vay, Lofca çivisi imiş!

Zen. — Buyurun içeriye (diyip bey « kimse görmesin » diye içeriye girer, Karagöz de bey ile beraber girer, beyi . buyurun yukarı diyip yukarı alırlar, Karagöz mutfağa saklanır).

Zen. — Efendim paltonuzu çıkarınız (Karagöz de mutfakda bir gürültü eder) kız, baksana mutfakda gürültü var. Köpek mi girdi? (halayık bakıp kocaman bir köpek girmiş, tencereyi yaladı).

Kar. — Ulan, ben köpek değilim, benim (diyerekden yukarı çıkar).

Zen. — A! Apdal bekci sen misin?

Kar. — Zararı yok, keyfinize bakınız.

Zen — Beyim, artık korkmayın, bekci de burada (işret takımlarını meydana çıkarıp işret ederler. Karagöz de beraber içer, serhoş olur. Karagöz mani söylemeğe, bağırmağa başlar). (Karagöz mani söyler):

« Aman aman dilimi
Yâr evinden çıkarken
Düşürdüm mendilimi
Rakıya meze olur
Portakalın dilimi »

(Bu sırada bir türkü ile Deli Bekir gelir.)

Bek. — Ulan Apdal bekci, Apdal bekci neredesin?

Zen. — (içeriden) Ah. Deli Tuzsuz geldi galiba, başımızın çaresine bakın!

Kar. — Ona Deli Tuzsuz derlerse bana da Akıllı Tatsız derler.

Bek. — (kapıyı çalar) Ulan kapıyı aç, bire ne diye bağırıyorsun.

Bey — Aman ben nereye saklanayım?

Zen. — Şu kömürlüğe giriniz.

Kar. — Ben nereye gireyim?

Zen — Kümese giriver.

(Kapıyı açar, Deli Bekir içeriye girer)

Bek. — Niye kapıyı geç açdınız?

Zen. — Efendim, tahtaboşda çamaşır toplıyorduk onun için.

Bek. — Benim karnım aç.

Zen. — Pekiyi efendim (deyip bir tabla yemek getirirler).

Bek. — (yemeği yerken kümesde bir horoz öter) Vay vakitsiz horoz öter mi?

Zen. — Bilmem efendim.

Bek. — Vakitsiz öten horozun başını kesmeli (deyip aşağıya iner, kümese girer) Vay burada bir de kocaman sansar var, kapanı verde kuralım. Tamam sekiz tane tavuğu boğmuş. Vay bu sansara da benzemiyor, vay sen sansar mısın?

Kar. — Evet sansarsın.

Bek. — Ulan sansar lâkırdı söyler mi?

Kar. — Ben sansarların geveze soyuyım.

Bek. — Ulan çık dışarı bakalım (Karagöz dışarı çıkar) Vay, Apdal bekçi senmi sin?

Kar. — Evet benim.

Bek. — Senin ne işin var burada, iğ kafanı bakayım. Senin bacaklarından paça, kaburgalarından da dolma.

Kar. — Vera tarafından da köfte.

Bek. — Vay daha benimle eğleniyor musun? ben şimdi seni fena ederim, amma şimdi kadınlar ziyadesile yalvarıyorlar, seni onlara bağışladım (Karagöz oradan çıkar, doğru evine gider. Mahalleden bir kaç tane adam toplar, kendisi de bir merkebe biner, meydana gelir.)

Kar. — Ulan Deli Tuzsuz çık bakayım, bak burada bu kadar babayiğit var, hazır mısın?

Adamlar — Pılâv zerde var mı?

Diğeri — Kayısı hoşafı varsa ben giderim.

Bir diğeri — Karagöz, tavukgöğsü varsa ben de giderim.

Kar. — Ulan düğüne mi gidiyoruz, kavga etmeğe mi gidiyoruz. Kumandaya iyi kulak verin, ben size tutun dediğimde hemen yakasına sarılmalı.

Adamlar — Sarılırız.

Kar. — Tutun (der, adamlar Karagözün yakasına sarılırlar) Ulan beni değil, Deli Tuzsuzu, ha yaparız (öyle derken içeriden bey çıkar.)

Bey — (Karagöze hitaben) aman babacığım yol ver geçeyim.

Kar. — Olmaz ne işin vardı orada.

Bey — Aman babacığım yol verde gideyim.

Kar. — Birkaç lira verde git (Bey verir gider). Ey Deli Tuzsuz çıksana dışarı.

Bek. — Nedir o gürültü ?

Zen — Efendim, bilmem kapının önünde bir kale kurulmuş.

Bek. — Dur bakayım (diyip dışarı çıkar).

Kar. — Seni cenabet seni, ben sana Deli Tuzsuzluğu gösteririm (tutun ağalar der, adamların hepsi kaçar, Karagöz yalnız kalır, Bekire;) bak burada bu kadar babayiğitler var, seni bekliyorlar. Ulan tutsanıza (diyip arkasına bakar ki kimseler yok. Karagöz merkepden aşağıya iner) efendim sizi yorulmasın diyerek merkep getirdim, buyurun gidelim, der.

Bek. — Ulan ne idi deminden senin şamatan?

Kar. — Efendim deminden fırtına vardı, şimdi sakinledi.

Bek. — Haydi defol şuradan (diyip gider).

Kar. — Hoş olsun pehlivanım. Tez kurtuldun elimden. Her nekadar sürcü lisan ettim ise affederler (diyip temenna ile çekilip gider).

(*Bibliyoğrafya : T. H. E. N. - Radloff, ci. 8. sa. 386-395*)

ABDAL YILDIZI. Konya ve dolayında söylenen bir halk tabiri olup bir iş veya şeydeki değersizliği ifade eder. (*Bibliyoğrafya ; Ta. Ki.*

ABDEST. Azarlama, paylama, çıkışma, donatma.

ABDESTİNİ VERMEK. Azarlamak, paylamak, çıkışmak, donatmak. «Adam akıllı abdestini verdim, gitti.»

ABDESTSİZ. Korkmaz, çekinmez; saygısız, senli benli; ay halinde olan kadın.

* Abdestsiz sofuya namaz mı dayanır.

* Abdestsiz dedeye namaz dayanmaz (*Ta. Ki*).

ABDESTLİK. 1) Eski ilmiye kisvesinden en üste giyilen önü açık boy elbisesi (*T. D*); Abdest alınırken giyilen bir çeşit kısa cübbe (*Diğer Sözlükler*). 2) Zeybeklerin giydikleri uzun ve yenleri geniş cübbe.

ABDESTİNDE ŞÜBHESİ OLMAMAK. Kendi namus ve haysiyetine inanmak, güvenmek; diniz olmak; bir işde hilesi, garazi, beklediği olmamak. (*Bibliyoğrafya = L. O.; K. T.; B. T. L ; Y. T.; L.; M. D. M.; T. D.*).

ABDESTHANEYE KUBR SIKAR. Konya ve dolayında söylenmekte olan bu cinaslı halk tabiri boş ve beyhude şeylerle uğraşan anlamını ifade eder. Buradaki « Kubur » kelimesi eski sistem tabancadır. Bu tabirin « Kenefe Kubur sıkar » şeklinde İstanbulda da bilinir bir tabir olduğunu bir zat söylemiş, hattâ « işi gücü yok ke-

nefe kubur sıkar, durur » suretinde lâf arasında kullanıldığını da ilâve etmiştir (*Bibliyoğrafya : Ta. Ka.*)

ABDÜLKADİR İNAN. Memleketimizin değerli Etnoğrafya - Folklar araştırıcılarından olan Bay Abdülkadir, 1889 yılında Başkurdistan'ın « Ekatrnbourg » ilçesine bağlı « Çigay » köyünde doğmuştur. Uluğ Katay boyunun Kazbörü aylesindendir. İlk öğrenimini memleketinde, Rus - Başkurt ile Çıgay'da açılan « Usulü cedide » okullarında bitirmiştir. Sonradan, Troyitsk'deki « Resuliye » okuluna girmiş, burada altı yıl kadar okuyarak yüksek kısmından çıkmıştır.

Bay Abdülkadir, bu okulun direkörü olan Abdürrahman Resulî'nin teşvikile 1910 yılından itibaren Folklorla uğraşmağa başlamış, Başkurt ve Kırgız halk edebiyatı üzerine topladığı gereçleri bastırmadan önce bunların konularından faydalanmak suretile halk hikâyeleri yazmağa başlamıştır. « Kaçkın İliçin, Kavalcı Timur bey, Ölet » adlarındaki hikâyeleri 1912 de«Şûra» dergisinde çıkmış ilk yazılarıdır. 1914 den itibaren Zeki Velidî'nin teşvikile Altay, Kara Kırgız, Özbek v. s. Türk boylarının Etnoğrafya ve halk edebiyatını araştırmağa başlamış, bu arada «Şamanizm» ile «Manas Destanı » nı bilhassa konu olarak almıştır. Bu önemli araştırmalarından Şamanizm « Türk Yurdu » dergisile « Ahali » gazetesinde kısmen çıkmıştır. 1918 de Celebinskde « Başkurt » gazetesinin yükümlü yazmanı olmuş ve gazete yirmi sayı kadar çıktıkdan sonra beyaz Rusların Sibirye hükûmeti tarafından kapatılmıştır. Devrim yıllarında Moskova ve Petrograt kitapsaraylarında araştırmalarda bulunmuş, Samayloviç ve Bartauld gibi Rus bilginlerinden doğrudan dağruya faydalanmıştır.

1919 da Ufa'da « Başkurdistanı öğrenme derneği » ni kurmuş ve bunun başkanlığında bulunmuştur. Biraz sonra Türkistan'a geçerek Kırgız Kazaklar, Türkmenler ve Özbekler arasında incelemelerde bulunmuş ve bu araştırmalarını Taşkent'de çıkan Kırgızca « Akyol » gazetesinde " A. Cılkıbay » takma adı altında kısmen bastırmıştır (1920) Abdülkadir, bilâhare Türkistandan Avrupa'ya geçerek Berlin ve Paris'de oturmuş, bura kitapsaraylarının şark şubelerindeki Türk Etnoğrafya ve Folklarına dair eserleri arayıp incelemekle uğraşmıştır.

1925 de Türkiyeye geçerek İstanbulda yerleşmiş ve B. Fuat Köprülünün delâletile « Türkiyat Enstitüsü » ne asistan tayin edilmiştir. 1928 den 1932 sonlarına kadar « Türkiye Halk Bilgisi Derneği »nin ilim komisyonu üyeliğinde bulunmuş ve 1929 da Dernek hesabına doğusal Anadolu folklor araştırmaları yapmış, bu araştırmaları « Rapor » adı altında Dernek tarafından kitap halinde basılmıştır. 1933 yılında « Türk Dili Tetkik Cemiyeti » ne alınan Abdülkadir, bugün bu kurumun bir uzmanı olarak çalışmaktadır.

Abdülkadir, kendi branşına ait «Türkiyat Mecmuası », «Halk Bilgisi Haberleri» « Atsız », « Çıgır », « Türkistan ». « Yeni Kafkasya », « Azarbaycan Yurd Bilgisi », « Müzik ve Sanat hareketleri » gibi dergilerle « Vakit - Kurun », « Milliyet - Tan», « Hakimiyeti milliye - Ulus ». « Bartın », « Ahali » gazetelerinde değerli betkeler neşretmiştir.

TOPAL PİLİÇ

Evvel zamanda bir topal piliç varmış. Bu dişinden tırnağından arttırarak yüz mecidiye biriktirmiş. Memleketin derebeyi herkesten olduğu gibi bundan da ödünç para almış. Topal piliç derebeyine ödünç para verdiği için seviniyormuş Ertesi sene vakit uygun gitmedi. Derebeyine mektup yazarak parasını istedi. Fakat hiçbir cevap alamadı. Nihayet derebeyinin şatosuna kadar gitmeyi kararlaştırdı ve yola düştü. Giderken bir tilkiye rasgeldi. Tilki nereye gidiyorsun. - Derebeyine alacağımı istemeğe: - Beni de götürür müsün?. Hay hay, enseme atla. Tilki ve piliç yine yola koyuldular, piliç tilkinin gönlünü ettiği için memnundu. Fakat biraz ileride bir canavara rasgeldiler.

Canavar -nereye gidiyorsun, - Derebeyine alacağımı istemeğe. - Beni de götürür müsün, - Hay hay, enseme atla. Tilki ve piliç yine yola koyuldular. Piliç tilkinin gönlünü ettiği için memnundu. Tilki de canavarın gönlünü ettiği için o da memnundu. Yük ağırlaşmıştı Biraz daha gidince bir çaya rasgeldiler. - Çay nereye gidiyorsun. Derebeyine alacağımı istemeğe. Beni de götürür müsün, hay hay eğer enseme binersen. Çay küçüldü. Pilicin ensesine yerleşti. Zavallı piliç yükün altında canı çıkıyordu. Nihayet şatonun kapısına vardı. Tak tak kapıyı çaldı. Kapıcı pencereden bakıp ne istiyorsun dedi. Piliç dereyinden alacağımı istemeğe geldim, yanına çıkmak isterim. Kapıcı pilice acıdı. Sen o fikirden vazgeç, bey şimdi kimseyi görmek istemez dedi. Hayır aç aç, o beni bilir, huzurana da kabul eder. Derebeyi sofrada idi. Gidip haber verdiler. Kahkaha ile gülerek - Tanıdım tanıdım, topal piliç değil mi. kümese alınız dedi. Topal piliç avlu kapısından girdi. Fakat beyin yanına değil, kümese kapadılar. Kümeste marul gagalamakta olan horoz topal pilici iyice süzdü. Tavuklar da etrafını alıp topal pilici gagalamağa başladılar. Topal piliç hiç gagayı esvmezdi. Bir köşeye çekilip bağırmağa başladı. Tilki ensemden çık, imdadıma yetiş, yoksa ölürüm dedi. Tilki atlayıp çıktı, bütün tavukları yedi. Biraz sonra tavuklara yem vermeğe gelen hizmetçi kümeste bir yığın tüyden ve misafir topaldan başka hiçbir tavuk göremedi. Koşarak beye haber verdi. Bey kızdı. Mandıraya atılmasını emretti. Topal pilice mandırada da rahat vermediler. Koyunlar onu rahatsız ettiler. Boynuzlariyle onu itip kakıyorlardı.

Topal piliç: - canavar ensemden atla, imdadıma yetiş, yoksa ölüyorum. Canavar meydana çıktı ve bütün koyunları yedi. Bey bunu da haber alınca küplere bindi. Çabuk bir ateş hazırlayın bunu diri diri ateşe atayım dedi. Ateşi hazırladılar. Topal piliçi beyin eline verdiler. zavallı topal piliç tiril tiril titriyordu, şu kelimeleri mırıldandı.

— Çay çabuk ol ensemden in, imdadıma yetiş. Derhal oraları sel kapladı. Bey de adamları da boğuldu Tapal piliç sarayın sahibi oldu. Meşhur darbımeseldir. «İyilik eden iyilik bulur.»